

รากฐานทางสังคมของระบบกฎหมาย: เส้นทางจากประเพณีสู่กฎหมาย

Societal Foundations of Legal Systems: The Journey

from Tradition to Legislation

อุทิศ ทาหอม¹

Utis Tahom

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ได้อธิบายให้เห็นวิวัฒนาการของระบบกฎหมายจากประเพณีดั้งเดิมสู่การประมวลกฎหมายสมัยใหม่ โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างสังคมและกฎหมายในหลายมิติ ประเพณีของกฎหมายแบ่งออกเป็นสี่สำนักคิดหลัก ได้แก่ สำนักกฎหมายธรรมชาติ มุ่งเน้นความเชื่อว่าการกฎหมายมีที่มาจากธรรมชาติและศีลธรรม โดยมนุษย์มีสิทธิและความยุติธรรมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ การประยุกต์ใช้สำนักนี้ช่วยส่งเสริมสิทธิมนุษยชน การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม และสร้างสังคมที่เท่าเทียมและยุติธรรม สำนักกฎหมายบ้านเมืองถือว่ากฎหมายเป็นผลผลิตจากมนุษย์ โดยไม่เชื่อมโยงกับธรรมชาติหรือสร้าง ความยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรม การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด และการพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม สำนักกฎหมายประวัติศาสตร์เน้นการศึกษาวิวัฒนาการและบทบาทของประวัติศาสตร์ในการกำหนดระบบกฎหมาย การนำหลักการจากอดีตมาประยุกต์ใช้ในปัจจุบันอย่างเป็นธรรม และสำนักกฎหมายสังคมวิทยาเน้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายกับสังคม กฎหมายถูกมองว่าเป็นผลผลิตจากพลังทางสังคมและเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงสังคม การประยุกต์ใช้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการออกกฎหมาย ดังนั้นการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้ปรัชญากฎหมายต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงบริบททางสังคม และสามารถช่วยเสริมสร้างความยุติธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ และส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ กฎหมายจึงไม่เพียงแต่เป็นกฎที่บังคับใช้ แต่ยังเป็นเครื่องมือให้กับประชาชนในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ : รากฐานทางสังคม, ระบบกฎหมาย, ประเพณีสู่กฎหมาย, นิติปรัชญา

¹ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Associate Professor Dr. of Social Development, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University, E-mail : Utis.th@bru.ac.th

Abstract

This academic article explains how the legal system changed throughout time, moving from traditional to contemporary legal codification. It highlights the interplay between the law and society in a number of ways. The four primary schools of legal philosophy are as follows: Natural Law College. emphasizes the idea that morality and nature are the source of law. Humans inherently possess the right to justice and rights. Human rights are promoted by using this office overhaul the legal system and build a just and equal society. According to the National Law Office, law is a creation of humans. without establishing a connection with nature or bringing about justice through the legal system strict enforcement of the law and the creation of laws that adapt to societal developments. The study of evolution and how history shapes legal systems is the main emphasis of the School of Legal History. applying historical ideas to the present in a fair and reasonable manner. and the study of the interaction between law and society is the main objective of the School of Legal Sociology. Law is viewed as a social construct and a means of bringing about social change. applications that encourage public involvement in legislative process and lessen social inequity. This study suggests that the social environment should be considered while applying different legal theories. and can support the advancement of justice Minimize disparities and successfully advance human rights in society So laws are more than just regulations that be executed. However, it also serves as a tool for modern individuals.

Keywords: Societal Foundations, Legal Systems, Tradition to Legislation

บทนำ

กฎหมายและความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งทำหน้าที่สร้างกฎเกณฑ์และบรรทัดฐานที่ควบคุมพฤติกรรม สร้างหลักความยุติธรรม พิทักษ์สิทธิส่วนบุคคล ขณะเดียวกันมีส่วนสำคัญกับการสร้างบรรทัดฐานทางสังคม ขณะเดียวกันกฎหมายยังทำหน้าที่สร้างความสามัคคีของสังคม แก้ไขปัญหาความขัดแย้งการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานของมนุษย์ เช่น เสรีภาพในการพูด ศาสนา และสิทธิในการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม ต่อต้านการเลือกปฏิบัติให้ทุกคนมีโอกาสที่เท่าเทียม ส่งเสริมความรวมตัวทางสังคมและความสามัคคี คุ้มครองสิทธิแรงงานและการให้ค่าจ้างที่เป็นธรรมมีส่วนช่วยให้เกิดเสถียรภาพและการเติบโตทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของพลเมืองผ่านการเลือกตั้ง ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถตรวจสอบรัฐบาลได้อีกด้วย ดังนั้นการเกิดขึ้นของกฎหมายล้วนมีรากฐานที่มาจากความต้องการของสังคม สร้างสังคมให้มีความยุติธรรม คุ้มครองประชาชนและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเติบโตและการพัฒนา (Marotta, 2022)

ปรัชญาของกฎหมาย หรือที่เรียกว่า นิติปรัชญา (Legal philosophy) เป็นรากฐานที่อธิบายเกี่ยวกับสำนักคิดของการก่อเกิดของกฎหมาย วัตถุประสงค์ ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายกับความยุติธรรม ศีลธรรม (Morality) และสังคม (Society) สำหรับนิติปรัชญามีหลักที่มาของสำนักคิดที่สำคัญ (Bulygin, 2015) ดังนี้ 1) สำนักกฎหมายทางธรรมชาติ (Natural Law School) ที่มีฐานคิดอยู่บนหลักการทางศีลธรรมที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ ซึ่งมองว่าถูกค้นพบด้วยเหตุผลจากธรรมชาติสอดคล้องกับหลักมนุษย์และมาตรฐานทางศีลธรรม 2) สำนักความคิดกฎหมายฝ่ายบ้านเมือง (Positive Law School) ได้แย้งว่ากฎหมายคือชุดของกฎเกณฑ์และบรรทัดฐานที่มนุษย์สร้างขึ้นจากผู้มีอำนาจของบ้านเมืองกฎหมาย คือ คำสั่งคำบัญชาของรัฐบาลาธิปไตย (Sovereignty) และกฎหมายไม่จำเป็นต้องเชื่อมโยงกับศีลธรรมเสมอไป แต่สร้างขึ้นมาเพื่อจัดระเบียบสังคม 3) สำนักประวัติศาสตร์ทางกฎหมาย(Historical School of Law) กฎหมายไม่ใช่สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นตามอำเภอใจ แต่สิ่งที่เกิดขึ้นโดยตัวของมันเองแล้วเติบโตเปลี่ยนแปลงคลี่คลายไปตามประวัติศาสตร์ หรือลักษณะของชนชาติเหมือนกับต้นไม้ คนหรือสัตว์ที่เกิดขึ้นมาแล้วจะค่อย ๆ เติบโตไปตามเกณฑ์วิวัฒนาการ ทั้งนี้กฎหมายเป็นผลผลิตของชนชาติใดก็ย่อมบังคับใช้กับชนชาตินั้น (สมยศ เชื้อไทย, 2562) และ 4) สำนักสังคมวิทยากฎหมาย (Sociology School of Law) หรือ สังคมวิทยาทางกฎหมาย (Sociological Jurisprudence) มองว่าสถาบันทางสังคมมีบทบาทสำคัญกับการวางบรรทัดฐานและแนวปฏิบัติ เพื่อควบคุมพฤติกรรมทางสังคม ทำหน้าที่เชื่อมโยงกับสถาบันทางสังคมอื่น ๆ เช่น ระบบครอบครัว เศรษฐกิจ และระบบการเมือง เป็นต้น กฎหมายที่เกิดขึ้นในสังคมล้วนให้ความสำคัญกับการจัดระบบของสังคม เช่น กฎหมายสิทธิชุมชน กฎหมายแรงงาน กฎหมายจารีตประเพณี กฎหมายศาสนา เป็นต้น (Thornhill, 2018) จะเห็นได้ว่ากฎหมายมีบทบาทสำคัญกับการแก้ไขปัญหาสังคม ไม่ว่าจะเป็นการสร้างเท่าเทียมทางสังคม การให้ความเคารพกับความแตกต่างทางเพศ ศาสนา และเชื้อชาติ ระบบกฎหมายต้องวางหลักเกณฑ์เพื่อลดอคติไม่ให้เกิดขึ้น และสร้างกฎเกณฑ์เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (Luhmann, 2013)

ในบทความนี้ผู้เขียนขอเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ รากฐานทางสังคมของระบบกฎหมายสู่เส้นทางจากประเพณีสู่กฎหมาย โดยแบ่งเนื้อหาได้แก่ รากฐานทางสังคมของระบบกฎหมาย และการนำหลักกฎหมายมาประยุกต์ใช้กับสังคม เพื่อทำความเข้าใจรากฐานทางวิชาการกฎหมายกับสังคมต่อไป

รากฐานทางสังคมของระบบกฎหมาย

วิวัฒนาการของระบบกฎหมายยังรากลึกในบรรทัดฐาน ประเพณี และค่านิยมทางสังคม (Societal Norms) ที่เกิดขึ้น บทความนี้จึงมุ่งเน้นอธิบายความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างสังคมและกฎหมาย โดยจะกล่าวถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของกรอบกฎหมายตั้งแต่ประเพณีดั้งเดิมไปจนถึงประมวลกฎหมายสมัยใหม่ผ่านสำนักคิดต่าง ๆ สำนักกฎหมายธรรมชาติ สำนักกฎหมายบ้านเมือง สำนักประวัติศาสตร์ และสำนักสังคมวิทยากฎหมาย ทั้งหมดล้วนมีอิทธิพลต่อการก่อเกิดของกฎหมายที่นำมาประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบัน (Tebbit, 2017) ดังนั้นปรัชญากฎหมาย (Legal Philosophy) จึงให้ความสำคัญกับการตั้งคำถามเกี่ยวกับกฎหมายและความสัมพันธ์กับสังคม ศีลธรรมและความยุติธรรม ตรวจสอบหลักการที่มาของกฎหมาย

วัตถุประสงค์ของการสร้างกฎหมาย เพื่อควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์และสร้างบรรทัดฐานทางสังคม ตามทัศนะของนักคิดคนสำคัญอย่าง John Austin ได้กล่าวว่า “กฎหมายเป็นระบบของกฎที่จัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงานที่ถูกตั้งตามกฎหมาย (Law Is A System Of Rules Established By A Legitimate Authority) ความถูกต้องของกฎหมายไม่ได้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาทางศีลธรรม แต่ขึ้นอยู่กับ การสร้างสรรค์และการบังคับใช้โดยสถาบันที่ได้รับการยอมรับ (The Validity of Law Is Not Dependent on Its Moral Content But on Its Creation and Enforcement By Recognized Institutions) (Tebbit, 2017)” เพื่อเป็นการทำความเข้าใจรากฐานที่มาของกฎหมายอย่างชัดเจน ผู้เขียนขอเสนอรายละเอียดดังนี้

1. สำนักกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law School) มีรากฐานมาจากความเชื่อว่ากฎหมายมีที่มาจากธรรมชาติและมีอยู่ก่อนมนุษย์ และมนุษย์สามารถรู้จักและเข้าใจกฎหมายธรรมชาติผ่านการใช้เหตุผลและจิตสำนึก กฎหมายจึงมีอยู่ในธรรมชาติโดยไม่ขึ้นอยู่กับมนุษย์ มีคุณค่าและความยุติธรรมที่เป็นนิรันดร์สามารถค้นพบได้โดยใช้เหตุผล มนุษย์สามารถรู้จักและเข้าใจกฎหมายธรรมชาติได้ผ่านการใช้เหตุผล ซึ่งทำให้กฎหมายธรรมชาติเป็นกฎหมายที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ทุกที่ทุกเวลาขณะเดียวกันกฎหมายธรรมชาติมีความเกี่ยวข้องกับคุณธรรมและจริยธรรมซึ่งกฎหมายที่ขัดแย้งกับคุณธรรมจะถูกมองว่าไม่ใช่กฎหมายที่แท้จริง สำนักนี้มักจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ เช่น สิทธิในชีวิต เสรีภาพและความเสมอภาคที่เกิดขึ้นของสังคม (Wacks, 2014) สำนักความคิดนี้มีอิทธิพลต่อการพัฒนาปรัชญาทางกฎหมาย กฎธรรมชาติมีรากฐานมาจากความเชื่อที่ว่ากฎหมายมีความเชื่อมโยงภายในกับศีลธรรมและธรรมชาติของมนุษย์สามารถนำไปใช้ได้ในระดับสากลกับทุกสังคมและใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินความยุติธรรมและความชอบธรรมของกฎหมายที่มนุษย์สร้างขึ้น (Kelsen, 2012) มีรายละเอียดดังนี้

1.1 หลักการสำคัญของสำนักกฎหมายธรรมชาติ (Core Principles of Natural Law School) มีต้นกำเนิด (Origins) จากนักคิดคนสำคัญ เช่น อริสโตเติล (Aristotle) มาร์กอุส ตูลลิอุส ชิเซโร (Quintus Tullius Cicero) จอร์จ ออกลิสติน (John Austin) จอห์น ล็อก (John Locke) ฮิวโก โกรเทียส (Hugo Grotius) และโทมัส อควไนัส (Thomas Aquinas) แต่ละคนมีส่วนทำให้เกิดความเข้าใจว่ากฎหมาย ยืนยันว่าสิทธิและมาตรฐานทางศีลธรรมบางประการดำรงอยู่โดยไม่ขึ้นอยู่กับ การยอมรับหรือการตรากฎหมายของมนุษย์ซึ่งเป็นรากฐานสำหรับสิทธิมนุษยชนสากลและธรรมาภิบาลในปัจจุบัน (Cairns, 2019) ดังนั้นหลักการสำคัญของสำนักกฎหมายธรรมชาติ จำแนกได้ 3 ประการ คือ (Murphy, 2018)

ประการแรก คุณธรรมและความชอบธรรม (Morality and Legitimacy) นักกฎหมายธรรมชาติยืนยันว่ากฎหมายจะถูกต้องตามกฎหมายนั้นจะต้องสอดคล้องกับหลักการทางศีลธรรม หากกฎหมายไม่ยุติธรรมหรือผิดศีลธรรม กฎหมายนั้นจะขาดคุณสมบัติที่สำคัญของกฎหมายที่แท้จริง แนวคิดนี้สรุปไว้ในวลี "กฎหมายที่ไม่ยุติธรรมไม่มีกฎหมายเลย (an unjust law is no law at all)" โดยเสนอว่ากฎหมายต้องมีความชอบธรรมทางศีลธรรมจึงจะมีผลบังคับและทำให้เกิดการยอมรับของสังคมด้วย

ประการที่สอง บทบาทของเหตุผล (Role of Reason) ศูนย์กลางของกฎธรรมชาตินี้คือความเชื่อที่ว่ามนุษย์สามารถใช้เหตุผลเพื่อค้นหาความจริงทางศีลธรรมได้ เหตุผลช่วยให้บุคคลเข้าใจระเบียบ

ธรรมชาติและแยกแยะหลักการที่ควรควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ ความเข้าใจอย่างมีเหตุผลเกี่ยวกับศีลธรรมนี้เป็นพื้นฐานของกฎหมายที่ยุติธรรม (Morality Forms The Basis Of Just Laws)

ประการที่สาม ความดีทั่วไป (Common Good) กฎหมายธรรมชาติเน้นว่ากฎหมายควรส่งเสริมความดีส่วนรวม และความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม กฎหมายเป็นเพียงส่วนสนับสนุนความก้าวหน้าของบุคคลและสังคม เพื่อสร้างความมั่นใจว่าการเคารพสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนจะไม่ถูกละเมิด

1.2 ผลกระทบต่อระบบกฎหมาย (Implications for Legal Systems) สำนักกฎหมายธรรมชาติให้กรอบการทำงานครอบคลุมสำหรับการทำความเข้าใจมิติทางศีลธรรมของกฎหมาย โดยยืนยันศีลธรรมต้องควบคู่กับกฎหมาย เพื่อเป็นการส่งเสริมความยุติธรรม (Promoting Justice) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) จึงเป็นรากฐานที่นำเสนอมุมมองต่อฝ่ายนิติบัญญัติ ผู้พิพากษา ผู้ปฏิบัติงานด้านกฎหมาย และผู้สนับสนุนการปฏิรูปกฎหมาย เพื่อส่งเสริมระเบียบกฎหมายที่ยุติธรรมและมีมนุษยธรรม มีรายละเอียดดังนี้ (Cohen & Cohen, 2002)

ประการแรก การประเมินกฎหมายคุณธรรม (Moral Evaluation of Laws) สำนักกฎหมายธรรมชาติเป็นกรอบในการประเมินกฎหมายที่มีอยู่เกี่ยวกับการละเมิดหลักศีลธรรมขั้นพื้นฐาน เช่น การยกเลิกทาส กฎหมายความยุติธรรมของชุมชน กฎหมายความเท่าเทียมทางเพศ เชื้อชาติ ศาสนา เป็นต้น ซึ่ง โทมัส อควีเนส (Thomas Aquinas) นักปรัชญาและนักศาสนศาสตร์ชาวคริสต์เคยมองว่า “กฎหมายธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายของพระเจ้า และมนุษย์สามารถเข้าใจได้ผ่านการใช้เหตุผลและจิตสำนึก”

ประการที่สอง การบูรณาการจริยธรรมและกฎหมาย (Integration of Ethics and Law) ด้วยการเชื่อมโยงกฎหมายกับศีลธรรม สำนักกฎหมายธรรมชาติสนับสนุนระบบกฎหมายที่สะท้อนถึงมาตรฐานทางจริยธรรม เพื่อสร้างบรรทัดฐานทางกฎหมายอยู่ภายใต้หลักศีลธรรมอีกด้วย เช่น ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่มีการฆ่าชาวยิวเป็นจำนวนมาก สำนักกฎหมายนี้ได้ถูกนำมาใช้เป็นหลักการให้กฎหมายอยู่ในหลักศีลธรรมไม่ละเมิดต่อบุคคลอื่นอย่างไรมนุษยธรรม ดัง John Finnis ระบุว่า “กฎหมายควรมุ่งเป้าไปที่การส่งเสริมคุณค่าพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการเจริญรุ่งเรืองของมนุษย์ รวมถึงชีวิต ความรู้ การเล่น ประสบการณ์สุนทรีย์ มิตรภาพ ความสมเหตุสมผลในทางปฏิบัติ และศาสนา”

ประการที่สาม คำแนะนำสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมาย (Guidance For Legal Practitioners) สำนักกฎหมายธรรมชาติเสนอแนวทางสำหรับฝ่ายนิติบัญญัติ (Lawmakers) ผู้พิพากษา (Judges) และนักกฎหมาย (Lawyers) กระตุ้นให้พิจารณาผลกระทบทางศีลธรรมจากการตัดสินใจและการกระทำที่จะก่อให้เกิดการละเมิดศีลธรรมอันดีงาม สร้างหลักประกันว่ากฎหมายส่งเสริมความยุติธรรม ปกป้องสิทธิมนุษยชน (Human Rights) และมีส่วนช่วยเหลือเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (Wolfe, 2006) ซึ่งฮิวโก โกรเทียส (Hugo Grotius) นักกฎหมายชาวดัตช์มองว่า “กฎหมายธรรมชาติมีอยู่ก่อนและเป็นอิสระจากศาสนา เป็นพื้นฐานสำหรับกฎหมายระหว่างประเทศ”

ดังนั้นสำนักกฎหมายธรรมชาติจึงมีจุดยืนว่ากฎหมายต้องเป็นมากกว่ากฎเกณฑ์ที่บังคับใช้ (Law Must be More Than a Set of Enforced Rules) จะต้องแสดงออกถึงความจริงทางศีลธรรมสนับสนุนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความดีส่วนรวมและอยู่บนพื้นฐานทางศีลธรรมเพื่อความชอบธรรมทางกฎหมาย

2. สำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positive School of Law) หรือ สำนักปฏิฐานนิยมทางกฎหมาย (Legal Positivism) เป็นทฤษฎีกฎหมายที่ถือว่ากฎหมายเป็นกฎเกณฑ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นและไม่มี ความเชื่อมโยงกับธรรมชาติ หรือ กฎหมายจากศีลธรรมต้องแยกออกจากกัน กฎหมายจะมีผลบังคับใช้ไม่ใช่ เพราะวายุติธรรมหรือยุติธรรม แต่เป็นเพราะกฎหมายตราขึ้นโดยผู้มีอำนาจที่ชอบด้วยกฎหมายและเป็นที่ ยอมรับของสังคม (Legitimate Authority and are Accepted by Society) เพราะกฎหมายถูกสร้างขึ้นโดย มนุษย์ โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในตำแหน่งที่มีอำนาจตามกฎหมาย เช่น รัฐบาลหรือสภานิติบัญญัติ (Governments or Legislatures) (Marmor, 2001) กฎหมายเหล่านี้เป็นกฎเกณฑ์ที่สังคมตกลงที่จะปฏิบัติตาม กฎหมายไม่ จำเป็นต้องยึดตามหลักศีลธรรมเพื่อให้ถูกต้องตามหลักการ แต่ความถูกต้องนั้นต้องมาจากการตรากฎหมาย จากหน่วยงานที่เหมาะสมมีความน่าเชื่อถือ เพื่อให้กฎหมายมีผลบังคับใช้กฎหมายต้องมีขั้นตอน กระบวนการที่มาจากกรยอมรับของสังคม เพราะกฎหมายต้องนำไปบังคับใช้กับประชาชนโดยรวม มี รายละเอียดดังนี้

2.1 หลักการของสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Principles of The Positive School of Law) หรือ สำนักปฏิฐานนิยมทางกฎหมาย มีฐานคิดเชื่อว่ากฎหมายเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นซึ่งความชอบธรรมมา จากการตรากฎหมายอย่างเป็นทางการโดยหน่วยงานที่ได้รับการยอมรับ และการยอมรับจากสังคม สำนัก แห่งความคิดนี้แยกความแตกต่างระหว่างระบบกฎหมายและการพิจารณาทางศีลธรรม โดยมุ่งเน้นไปที่ ขั้นตอนและแง่มุมของสถาบันกฎหมายมากกว่าผลกระทบทางจริยธรรม (Alder, Haley, Hough & Mullender, 2002) มีรายละเอียดดังนี้

ประการแรก การแยกกฎหมายและศีลธรรม (Separation of Law and Morality) กฎหมาย และศีลธรรมเป็นมีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกัน กฎหมายมีผลบังคับไม่ใช่เพราะว่าถูกต้องตามศีลธรรม แต่เป็น เพราะกฎหมายบัญญัติขึ้นโดยหน่วยงานที่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น สภานิติบัญญัติ รัฐบาล เป็นต้น ซึ่งมีหน้าที่ ออกกฎหมายเพื่อบังคับใช้กับประชาชน กฎหมายต้องถูกเขียนออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้ทุกคนได้ ทราบถึงแนวทางปฏิบัติอยู่ร่วมกันของสังคม ดังที่ เจเรมี เบนแทม (Jeremy Bentham) ได้กล่าวว่า “กฎหมาย เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ไม่ได้มาจากหลักการอันศักดิ์สิทธิ์หรือตามธรรมชาติ กฎหมายได้รับความชอบธรรม จากอำนาจของรัฐและความสามารถในการส่งเสริมสวัสดิการสังคม เบนแทม (Bentham) ได้แย้งถึงความ แตกต่างที่ชัดเจนระหว่างสิ่งที่กฎหมายเป็นและสิ่งที่กฎหมายควรจะเป็น กฎหมายควรได้รับการประเมินโดย พิจารณาจากผลในทางปฏิบัติมากกว่าการพิจารณาถึงคุณธรรมหรือจริยธรรมการจัดทำกฎหมายต้องม ี ความชัดเจน เข้าถึงได้ สาธารณะต้องเข้าใจได้ ประมวลกฎหมายที่มีการจัดการอย่างดี ช่วยลดความ คลุมเครือและความขัดแย้งในการใช้กฎหมาย” (Hall, 2010) ต่อมานักปฏิบัติทางกฎหมายโต้แย้งว่ากฎหมาย นั้นแตกต่างจากศีลธรรม กฎหมายสามารถถูกต้องได้แม้ว่าจะน่าสงสัยหรือไม่ยุติธรรมทางศีลธรรมก็ตาม

ความถูกต้องของกฎเกณฑ์ทางกฎหมายนั้นกำหนดโดยแหล่งที่มา เช่น การตรากฎหมายหรือบรรทัดฐานของศาล ไม่ใช่เนื้อหาทางศีลธรรม แม้ว่ากฎหมายจะสะท้อนถึงคุณค่าทางศีลธรรมได้ แต่ก็ไม่ใช่ข้อกำหนดว่ากฎหมายจะถูกต้องได้ โดยเฉพาะ H.L.A. Hart เป็นนักปรัชญาทางกฎหมายชาวอังกฤษถือเป็นบุคคลที่สำคัญสาขานิติศาสตร์ในศตวรรษที่ 20 ได้การศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายและปรัชญาทางกฎหมาย ได้ขยายกรอบแนวคิดของกฎหมายสำนักปฏิฐานนิยมภายใต้ผลงาน เรื่อง *The Concept of Law* (1961) ผลงานได้รับการยอมรับว่าเป็นสำนักปฏิฐานนิยมร่วมสมัยผ่านการนำเสนอความคิดความแตกต่างระหว่างกฎหลักและกฎรอง คือ กฎหลัก เป็นกฎพื้นฐานที่กำหนดภาระผูกพันหรือมอบสิทธิ เช่น กฎหมายอาญา กฎรอง เป็นกฎขั้นตอนหรือโครงสร้างที่ควบคุมการสร้าง การเปลี่ยนแปลงและการตัดสินกฎหลัก ขณะเดียวกันฮาร์ท (Hart) ระบุกฎรองภายใต้ 3 ประเภท ประการแรก กฎแห่งการยอมรับ เป็นกฎที่สร้างกฎหมายที่ถูกต้องในระบบกฎหมายที่กำหนด ประการที่สอง กฎแห่งการเปลี่ยนแปลง เป็นกฎที่อนุญาตให้สร้าง แก้ไข หรือยกเลิกกฎหมาย ประการที่สาม กฎแห่งการตัดสิน เป็นกฎที่ให้มีขั้นตอนการแก้ไขข้อพิพาทและตีความกฎหมาย ฮาร์ท (Hart) ได้เสนอแยกกฎหมายออกจากศีลธรรมหรือหลักคุณค่าใด ๆ กฎหมายควรถูกแยกออกจากศีลธรรม และไม่ควรมีการผูกพันกันโดยตรงระหว่างกฎหมายกับหลักคุณธรรม ทฤษฎีนี้เสนอว่า "กฎหมายอาจไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับหลักศีลธรรมเสมอไป กฎหมายสามารถเป็นกฎที่ถูกต้องชอบธรรมได้ แม้ว่ากฎหมายนั้นจะไม่ใช่ที่ยอมรับในทางศีลธรรม ตามแนวคิดของฮาร์ท (Hart) กฎเกณฑ์ทางกฎหมายสามารถกำหนดได้จากสถาบันทางกฎหมาย โดยไม่จำเป็นต้องอิงกับหลักการทางศีลธรรมใด ๆ (Hart & Green, 2012)

ประการที่สอง ข้อเท็จจริงทางสังคม (Social Facts) ความถูกต้องของกฎหมายขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงทางสังคม เช่น กฎหมาย การตัดสินของศาล (judicial decisions) และแนวปฏิบัติที่เป็นที่ยอมรับมากกว่าการพิจารณาทางศีลธรรม

ประการที่สาม อำนาจและอธิปไตย (Authority and Sovereignty) กฎหมายได้รับอำนาจจากอธิปไตยหรือหน่วยงานกำกับดูแลที่ตรากฎหมายไว้ ความชอบธรรมของกฎหมายมาจากแหล่งที่มาอย่างชัดเจน เป็นอำนาจที่มาจากความต้องการของทุกฝ่าย เพราะกฎหมายจะต้องถูกไปบังคับใช้กับทุกคน ทุกกลุ่ม ไม่ใช่บังคับใช้กับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือ คนใดคนหนึ่ง จอห์น ออสติน (John Austin) ได้กล่าวว่า "กฎหมายเป็นคำสั่งที่ออกโดยอธิปไตยซึ่งได้รับการสนับสนุนโดยการลงโทษ ตามที่เขาพูด กฎหมายเป็นกฎที่กำหนดโดยผู้บังคับบัญชาทางการเมือง (อธิปไตย) ไปจนถึงผู้ที่ด้อยกว่าทางการเมือง (อาสาสมัคร) และกฎเหล่านี้สามารถบังคับใช้ได้ด้วยบทลงโทษ (penalties) จอห์น ออสติน (John Austin) ได้สนับสนุนอย่างยิ่งให้แยกกฎหมายและศีลธรรม เขาแย้งว่าความถูกต้องของกฎหมายไม่ได้ขึ้นอยู่กับความถูกต้องทางศีลธรรม แต่กฎหมายจะมีผลใช้ได้หากได้รับการตรากฎหมายอย่างเหมาะสมโดยหน่วยงานอธิปไตยและบังคับใช้ได้ผ่านการคว่ำบาตร กฎหมายเป็นคำสั่งที่บังคับหรือห้ามการกระทำบางอย่าง คำสั่งเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจากการขู่คว่ำบาตร ทำให้แตกต่างจากคำสั่งอื่น ๆ เช่น คำแนะนำหรือการร้องขอ (Murphy, 2012)

ประการที่สี่ ระบบกฎหมายและกฎ (Legal Systems and Rules) ระบบกฎหมายคือชุดของกฎที่สร้างและบังคับใช้โดยสถาบันทางสังคมหรือภาครัฐ กฎเหล่านี้ถูกนำมาใช้อย่างเท่าเทียมกันและคาดการณ์ได้เพื่อควบคุมพฤติกรรมภายในสังคม ดังที่ ฮันส์ เคลเซิน (Hans Kelsen) ได้กล่าวว่า "ระบบกฎหมายมีโครงสร้างในลักษณะลำดับชั้น โดยที่บรรทัดฐานระดับล่างได้รับอำนาจจากบรรทัดฐานระดับที่สูงกว่า ลำดับชั้นนี้ช่วยให้แน่ใจว่ากฎหมายทั้งหมดภายในระบบเชื่อมโยงกันและสอดคล้องกัน โดยมีบรรทัดฐานพื้นฐานอยู่ด้านบนกฎหมายเป็นวิทยาศาสตร์เชิงบรรทัดฐาน เชื่อว่าวิทยาศาสตร์ทางกฎหมายควรมุ่งเน้นไปที่บรรทัดฐานด้วยการวิเคราะห์โครงสร้าง ความสัมพันธ์ และความถูกต้อง วิธีการทางวิทยาศาสตร์นี้พยายามอธิบายและทำความเข้าใจระบบกฎหมายโดยไม่ต้องตัดสินเชิงบรรทัดฐานเกี่ยวกับเนื้อหา"

2.2 ผลกระทบของสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Impact of The Positive School of Law) หรือ สำนักปฏิฐานนิยมทางกฎหมายมีอิทธิพลต่อการพัฒนาระบบกฎหมายสมัยใหม่ (The Development Of Modern Legal) ในการออกแบบและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับหลักการของกฎหมายในสังคม ได้ชี้ให้เห็นว่าความถูกต้องของกฎหมายไม่ได้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาทางศีลธรรม การแบ่งแยกนี้ทำให้เกิดการวิเคราะห์ระบบกฎหมายที่เป็นกลางมากขึ้นและได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของสถาบันและกระบวนการทางกฎหมาย นักคิดอย่าง Jeremy Bentham ได้สนับสนุนให้มีประมวลกฎหมายที่ครอบคลุม มีความชัดเจนและเข้าถึงได้ จะทำให้ระบบกฎหมายมีมาตรฐานและความชอบธรรมสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายสมัยใหม่ แทนที่จะอาศัยกฎหมายจารีตประเพณีหรือกฎหมายเฉพาะกรณีเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้สำนักกฎหมายบ้านเมืองมีอิทธิพลต่อการตีความของศาล โดยให้ผู้พิพากษาควรตีความตามกฎหมายเป็นหลัก แทนที่จะกำหนดมุมมองทางศีลธรรมตนเอง สิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นการธำรงรักษาความศักดิ์ของกฎหมาย (Murphy, 2018) หลักการนี้ยังก่อให้เกิดการขยายไปสู่การจัดการเรียนการสอนกฎหมายในมหาวิทยาลัยทั่วโลก ที่ย้ำเตือนให้นักกฎหมายใช้หลักนิติธรรม ยึดหลักความเท่าเทียมและเป็นธรรม ปกป้องบุคคลจากการใช้อำนาจตามอำเภอใจ ขณะเดียวกันสำนักกฎหมายบ้านเมืองได้วางรากฐานการพัฒนาระบบกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับสนธิสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศ

ดังนั้นสำนักกฎหมายบ้านเมืองนับว่ามีอิทธิพลต่อวงกรอบ วิเคราะห์ และจัดทำกฎหมายสมัยใหม่ให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน โดยแยกระหว่างกฎหมายและศีลธรรม โดยให้อำนาจของสถาบันกฎหมายมีอำนาจบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนในประเทศ

3. สำนักประวัติศาสตร์ทางกฎหมาย(Historical School of Law) เป็นทฤษฎีนิติศาสตร์ที่เน้นวิวัฒนาการของกฎหมายและบทบาทของประวัติศาสตร์ในการกำหนดระบบกฎหมาย สำนักนี้ให้เหตุผลว่ากฎหมายไม่ได้เป็นเพียงกฎที่กำหนดโดยผู้มีอำนาจเท่านั้น (Rules Imposed By Authority) แต่ยังหยั่งรากลึกในประเพณีวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของสังคม แสดงให้เห็นว่าการทำความเข้าใจประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของกฎหมายมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจรูปแบบและการบังคับใช้ในปัจจุบัน (Spencer, 2012) ซึ่งได้กำหนดหลักการและผลกระทบต่อสังคมของสำนักประวัติศาสตร์ทางกฎหมายดังนี้

3.1 หลักการของสำนักประวัติศาสตร์ทางกฎหมาย(Principles of the Historical School of Law) มีรายละเอียดดังนี้

ประการแรก การพัฒนาความเป็นดั้งเดิมของสังคม (Organic Development) กฎหมายพัฒนาขึ้นตามกาลเวลา โดยกำหนดจากบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมและสังคม วิวัฒนาการผ่านประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์มากกว่าการใช้เหตุผลเชิงนามธรรมหรือการกำหนดกฎหมาย (von Bernstorff & Mayer, 2023)

ประการที่สอง จิตวิญญาณ (Volksgeist) หลักการนี้มีความหมายว่า "จิตวิญญาณของประชาชน (Spirit of The People)" ฟรีดริช คาร์ล ฟอน ซาวิญญี (Friedrich Carl von Savigny) ได้ตั้งข้อเถียงว่ากฎหมายเป็นการแสดงออกถึงจิตสำนึกและวัฒนธรรมโดยรวมของประชาชน ระบบกฎหมายของแต่ละประเทศสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ทางประวัติศาสตร์และสังคมที่เป็นเอกลักษณ์ พร้อมทั้งได้อธิบายว่า "แต่ละประเทศมีประวัติศาสตร์ ความคิด ความรู้สึก และลักษณะนิสัยที่แตกต่างกันออกไป เขาเชื่อว่ากฎหมายของแต่ละประเทศเกิดขึ้นจากจิตวิญญาณของประเทศเป็นหลัก ซึ่งเขาเรียกว่า "Volksgeist" หรือ "จิตวิญญาณของประชาชน" จิตวิญญาณนี้แสดงออกผ่านประเพณีและกฎหมายจารีตประเพณีที่พัฒนาขึ้นตามกาลเวลา ตามความเห็นของ Savigny ขนบธรรมเนียมและประเพณีเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงจิตสำนึกส่วนรวมและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของประเทศ ทำให้ระบบกฎหมายแต่ละระบบมีความแตกต่างและหยั่งรากลึกในบริบททางประวัติศาสตร์และสังคมที่เฉพาะเจาะจง" (Longchamps de Brier, 2022)

ประการที่สาม บริบททางประวัติศาสตร์ (Historical Context) ต้องเข้าใจกฎหมายภายในบริบททางประวัติศาสตร์ หลักการและสถาบันทางกฎหมาย ประวัติความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับสังคม สิ่งเหล่านี้เป็นการสะท้อนให้เห็นการตรากฎหมายต้องมาจากรากฐานทางประวัติศาสตร์ของชนชาตินั้นๆ ซึ่ง เกออร์ก ฟรีดริช ปุชตา (Georg Friedrich Puchta) เป็นลูกศิษย์ของซาวิญญี (Savigny) ได้อธิบาย "ว่ากฎหมายเป็นตัวแทนของจิตวิญญาณของผู้คน (Volksgeist) ซึ่งหมายความว่ากฎหมายมีความเชื่อมโยงกับลักษณะเฉพาะ ค่านิยม และประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ของสังคม กฎหมายไม่สามารถบังคับใช้ได้ตามอำเภอใจ (laws cannot be imposed arbitrarily) แต่ต้องเติบโตมาจากบริบททางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของชุมชน ปุชตา (Puchta) เน้นย้ำว่าหากต้องการเข้าใจและตีความกฎหมายอย่างแท้จริงจะต้องศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของกฎหมาย" (Acharya, 2019)

ประการที่สี่ ความต่อเนื่องและประเพณี (Continuity and Tradition) ประเพณีมีบทบาทสำคัญในการพัฒนา สำนักประวัติศาสตร์สนับสนุนการอนุรักษ์ประเพณีทางกฎหมายและการปฏิรูปอย่างค่อยเป็นค่อยไปมากกว่าการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรง (Winroth, 2022) ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศ มาตรา 4 วางหลักไว้ว่า "ถ้ากฎหมายแพ่งหรือพาณิชย์มิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้ใช้จารีตประเพณี และถ้ามิได้มีจารีตประเพณีให้ใช้บทกฎหมายอื่นที่ใกล้เคียงที่สุดตามความเป็นธรรม แต่ถ้ามิได้มีบทกฎหมายอื่นอีก ให้ใช้กฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นหลักเกณฑ์ในการวินิจฉัย" สาระสำคัญของมาตรานี้คือ ในกรณีที่กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องใช้จารีต

ประเพณี หรือกฎหมายอื่นที่ใกล้เคียงที่สุดตามความเป็นธรรมเป็นหลักเกณฑ์ในการวินิจฉัย และหากไม่มีจารีตประเพณีหรือกฎหมายอื่นที่สามารถใช้ได้ก็ให้ใช้กฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นหลักเกณฑ์ในการวินิจฉัยแทน

3.2 ผลกระทบของสำนักประวัติศาสตร์ทางกฎหมาย(Impact of the Historical School of Law) มีอิทธิพลอย่างมากต่อการศึกษาประวัติศาสตร์กฎหมาย โดยทำความเข้าใจบริบททางประวัติศาสตร์ถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการทำความเข้าใจระบบกฎหมายร่วมสมัย การสร้างความสัมพันธ์ของกฎหมายหลากหลายฉบับในสังคม หรือเรียกว่า "พหุนิยมกฎหมาย (Legal Pluralism)" เน้นย้ำถึงความสำคัญของกฎหมายแบบจารีตประเพณี ขณะเดียวกันสนับสนุนให้มีการปฏิรูปกฎหมายในลักษณะแบบค่อยเป็น ค่อยไปภายใต้บริบทประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อให้ประชาชนภายในประเทศได้เกิดการเรียนรู้ ซึ่ง เซอร์เฮนรี เมน (Sir Henry Maine) เป็นนักกฎหมายและนักประวัติศาสตร์เปรียบเทียบของอังกฤษ ได้เสนอว่า "การศึกษาประวัติศาสตร์ของระบบกฎหมาย เพื่อให้เข้าใจพัฒนาการและวิวัฒนาการของระบบกฎหมาย และกฎหมายควรได้รับการศึกษาในบริบทของสังคมที่มีอยู่ในยุคสังคมแรก ๆ ได้รับการจัดระเบียบตามสถานะ หรือ ตำแหน่งทางสังคมและความสัมพันธ์ที่กำหนดโดยการเกิด (Social Positions and Relationships Defined by Birth) ในขณะที่สังคมสมัยใหม่ได้รับการจัดระเบียบตามสัญญา หรือ ข้อตกลงโดยสมัครใจระหว่างบุคคลในสังคมโบราณ บุคคลมีบทบาทและภาระผูกพันกำหนดสถานะทางสังคมของตนเอง ขณะที่สังคมสมัยใหม่ บุคคลมีอิสระในการสร้างความสัมพันธ์ทางกฎหมายของตนเองผ่านสัญญา และกฎหมายจารีตประเพณี (Customary Law) ในสังคมยุคแรกไม่ได้ถูกเขียนไว้และส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น กฎหมายจารีตประเพณีก็ค่อย ๆ เปลี่ยนไปสู่ประมวลกฎหมาย (Codified Law) ตามสถานะทางสังคมที่มีความซับซ้อนสูงขึ้น" (Spencer, 2012) จะเห็นได้ว่ากฎหมายในสังคมดั้งเดิมจะถูกควบคุมโดยจารีตประเพณี พอสังคมมีความก้าวหน้ามากขึ้นและการเกิดขึ้นของสถาบันทางกฎหมายก็ได้อีกเรียบเรียงตราเป็นประมวลกฎหมายนั้นเอง กฎหมายจึงไม่สามารถบังคับใช้ตามอำเภอใจ แต่ต้องคำนึงต่อบริบททางสังคมสมัยใหม่ที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลง กฎหมายจะขาดความศักดิ์สิทธิ์ทันทีที่ประวัติศาสตร์แม้จะสร้างกฎหมายก็จริง แต่กฎหมายย่อมมีการปรับปรุงให้เป็นไปตามบริบทและสถานการณ์ของสังคม เพื่อให้เท่าทันกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เพื่อให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีประสิทธิภาพและเพื่อให้มีมาตรการเยียวยาเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจากการถูกละเมิดสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการตราพระราชบัญญัตินี้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตรา 26 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

4. สำนักกฎหมายสังคมวิทยา (Sociology School of Law) หรือ ทฤษฎีนิติศาสตร์เชิงสังคมวิทยา (Sociological Jurisprudence) เป็นแนวคิดที่เน้น "บทบาทความสัมพันธ์ของกฎหมายต่อสังคม" โดยพิจารณาถึงเรื่อง "บทบาทหน้าที่ (Functional) หรือการทำงานของกฎหมาย" มากกว่า "การสนใจกฎหมายที่เป็นเครื่องมือของรัฐควบคุมคนในสังคมในแง่ที่เป็นเนื้อหาสาระ ซึ่งเป็นนามธรรมลอย ๆ" โดยเน้นไปที่การตรากฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมต่าง ๆ (Social legislation) เป็นกระบวนการทางปรัชญากฎหมาย

เน้นแนวคิด “เชิงปฏิบัตินิยม” มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาเรื่อง “ธรรมชาติของกฎหมาย” มองปัญหาเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่อง “การทำหน้าที่ของกฎหมาย” หรือ “บทบาทของกฎหมายที่ควบคุมคนในสังคม” ว่า “ธรรมชาติของกฎหมายที่สำคัญอันหนึ่ง คือ กฎหมายเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในสังคมที่มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคม” ชื่นมา (สิทธิกร ศักดิ์แสง และอภิรดี กิตติสิทธิ, 2562) ทฤษฎีนิติศาสตร์เชิงสังคมวิทยา (Sociological Jurisprudence) เสนอมุมมองที่เสนอการมองกฎหมายในโลกของการเมืองของความเป็นจริงทำให้นักกฎหมายได้ตระหนักถึงการดำรงของกฎหมายอยู่ในท่ามกลางชีวิตของผู้คนว่าอาจมิใช่เรื่องของความยุติธรรม เน้นบทบาทของกฎหมายไปในทางที่จะมุ่งสร้างกฎหมายให้เป็นกลไกของการปกป้องผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนบุคคล (เจริญ โฆษณานันท์, 2550) รูดอล์ฟ ฟอน เยียร์ริง หรือ รูดอล์ฟ ฟอน เจอริง (Rudolf von Jhering) นักวิชาการด้านกฎหมายชาวเยอรมันของสังคมวิทยาของกฎหมาย (The Sociology of Law) มองว่ากฎหมายเป็นวิธีการบรรลุจุดประสงค์ของสังคมและสร้างสมดุล เชื่อว่ากฎหมายไม่ใช่แค่ระบบของกฎเกณฑ์ที่เป็นนามธรรมเท่านั้น แต่เป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในทางปฏิบัติและทางสังคม กฎหมายเป็นผลผลิตของการต่อสู้ทางสังคม บุคคลและกลุ่มต่าง ๆ แข่งขันกันเพื่อเรียกร้องผลประโยชน์ของตนและกฎหมายเกิดขึ้นเป็นกลไกในการไกล่เกลี่ยและควบคุมความขัดแย้ง กฎหมายมีวิวัฒนาการไปพร้อมกับสังคม เศรษฐกิจและการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป สถาบันทางกฎหมายต้องปรับตัวเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน (Ehrlich & Ziegert, 2017) ดังนั้นสำนักนี้จึงมุ่งเน้นทำความเข้าใจกฎหมายภายในบริบททางสังคม ตรวจสอบว่ากฎหมายและสังคมมีปฏิสัมพันธ์และมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน

4.1 หลักการของสำนักกฎหมายสังคมวิทยา (Principles Sociology School of Law) กฎหมายถูกมองว่าเป็นผลผลิตจากพลังทางสังคมและเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (social change) มันไม่ได้เป็นเพียงชุดของกฎเกณฑ์ แต่เป็นกระบวนการแบบไดนามิกที่ได้รับอิทธิพลจากสังคม พร้อมทั้งทำหน้าที่ส่งเสริม บูรณาการระหว่างสังคมวิทยา (Sociology) มานุษยวิทยา (Anthropology) จิตวิทยา (Psychology) และสังคมศาสตร์อื่น ๆ (Other Social Sciences) เพื่อทำความเข้าใจบทบาทและผลกระทบของกฎหมาย (Muljadi, 2020)

ยูเกน เออร์ลิช (Eugen Ehrlich) ได้กล่าวว่า “แหล่งที่มาของกฎหมายที่แท้จริงไม่ได้พบในกฎเกณฑ์ทางกฎหมายที่เป็นทางการหรือกฎหมายที่ประมวลกฎหมายเท่านั้น แต่ยังพบในแนวทางปฏิบัติทางสังคมและสถาบันที่ควบคุมชีวิตประจำวันด้วย เขาแนะนำแนวคิดของ “กฎหมายที่มีชีวิต (living law)” ซึ่งหมายถึงร่างของกฎที่พัฒนาอย่างเป็นธรรมชาติภายในสังคม ตามที่ Ehrlich กล่าวไว้ กฎหมายที่มีชีวิตประกอบด้วยขนบธรรมเนียม แนวปฏิบัติ และบรรทัดฐานทางสังคมที่ผู้คนยึดถือและพิจารณาว่ามีผลผูกพัน แม้ว่ารัฐจะไม่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการก็ตาม” (Riyadi, 2017)

ดังนั้นสำนักกฎหมายสังคมวิทยานี้เน้นการศึกษาว่ากฎหมายทำงานอย่างไรในทางปฏิบัติ ไม่ใช่แค่เพียงแง่มุมทางทฤษฎีเท่านั้น ซึ่งรวมถึงการพิจารณาว่ากฎหมายถูกนำมาใช้ บังคับใช้สอดคล้องกับพฤติกรรมของประชาชนด้วย ในฐานคิดสำนักนี้จึงมองว่ากฎหมายสามารถนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาสังคม

และส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคมได้ และกฎหมายเป็นเครื่องมือในการบรรลุความก้าวหน้าทางสังคมและแก้ไขข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้

รอสโค ปาวนด์ (Roscoe Pound) (1870–1964) ได้รับอิทธิพลแนวคิดจาก รูดอล์ฟ ฟอน เยียร์ริง หรือ รูดอล์ฟ ฟอน เจอริง (Rudolf von Jhering) ได้นำแนวคิดทางสังคมวิทยาของ Jhering มาใช้ในกฎหมายอย่างมาก รอสโค ปาวนด์ (Roscoe Pound) ได้พัฒนาแนวคิด "นิติศาสตร์สังคมวิทยา (sociological approach to law)" ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Jhering และนำมาปรับใช้กับบริบทของอเมริกาในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ได้อธิบายว่า "กฎหมายไม่ควรถูกมองว่าเป็นเพียงกฎเกณฑ์ที่เป็นนามธรรมเท่านั้น แต่เป็นสถาบันทางสังคมที่ต้องปรับให้เข้ากับความต้องการและสภาพของสังคม หลักการทางกฎหมายควรได้รับการประเมินโดยพิจารณาจากผลกระทบในทางปฏิบัติที่มีต่อชีวิตของผู้คน กฎหมายจึงเป็นแนวทางสหวิทยาการ (Interdisciplinary Approach) จากสังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ และสังคมศาสตร์อื่น ๆ เข้ากับการวิเคราะห์ทางกฎหมาย (legal analysis) ด้วยการทำความเข้าใจบริบททางสังคมที่กว้างขึ้น นักวิชาการด้านกฎหมายและผู้ปฏิบัติงานสามารถสร้างระบบกฎหมายที่มีประสิทธิภาพและเท่าเทียมกันมากขึ้น รอสโค ปาวนด์ (Roscoe Pound) มองว่ากฎหมายในฐานะเครื่องมือสำหรับวิศวกรรมสังคม (Social Engineering) สามารถนำมาใช้เพื่อกำหนดรูปแบบและชี้นำพฤติกรรมทางสังคม แก้ไขปัญหาสังคม และส่งเสริมสวัสดิการสังคม" (Forić, 2014) จะเห็นได้ว่าแนวคิดของ รอสโค ปาวนด์ (Roscoe Pound) มีอิทธิพลต่อสังคมอย่างยิ่ง โดยเฉพาะสนับสนุนการใช้กฎหมาย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายความยุติธรรมทางสังคมและผลประโยชน์สาธารณะ จากแนวความคิดของรอสโค ปาวนด์ (Roscoe Pound) ถือได้ว่าเป็นคนแรกที่ได้เสนอคำว่า **“วิศวกรรมสังคม หรือ วิศวกรรมสังคม (Social Engineering)”** ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 และถือเป็นบุคคลสำคัญที่ได้เชื่อมโยงศาสตร์ด้านกฎหมายผสมผสานกับศาสตร์การพัฒนาสังคมได้อย่างลงตัว ผ่านการเสนอความคิดว่า **“กฎหมายเป็นเครื่องมือพัฒนาสังคม”** มาตรการทางสังคมต้องนำมาใช้ควบคู่กับมาตรการทางกฎหมาย ไม่สามารถขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้

4.2 ผลกระทบของสำนักกฎหมายสังคมวิทยา (Impact of the Sociology School of Law) เป็นหลักการสำคัญนำไปสู่การปฏิรูปกฎหมาย (Legal Reforms) จำนวนมาก โดยมีเป้าหมายเพื่อทำให้กฎหมายตอบสนองต่อความต้องการทางสังคมมากขึ้น เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิแรงงาน การคุ้มครองผู้บริโภคและสิทธิพลเมือง ได้รับอิทธิพลจากกฎหมายสังคมวิทยาทั้งสิ้น ขณะเดียวกันผู้กำหนดนโยบาย (Policymakers) ใช้การวิจัยทางสังคมวิทยา เพื่อออกแบบกฎหมายและกฎระเบียบที่จัดการกับประเด็นทางสังคมได้ดีขึ้น เช่น ความไม่เท่าเทียมกัน (Inequality) อาชญากรรม (Crime) และสาธารณสุข (Public Health) สิ่งนี้นำไปสู่นโยบายที่มีประสิทธิภาพและมีมนุษยธรรมมากขึ้น ซึ่งสำนักกฎหมายสังคมวิทยาเป็นการทำความเข้าใจระบบกฎหมายต่าง ๆ ทั่วโลก ช่วยให้นักกฎหมายสามารถเปรียบเทียบและปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคโลกาภิวัตน์ (Wacks, 2014) นอกจากนี้ยังมีบทบาทสำคัญกับแก้ไขปัญหาคความยุติธรรมทางสังคม สนับสนุนกฎหมายที่ส่งเสริมความเท่าเทียมกัน ปกป้องประชากรกลุ่มเปราะบาง (Protect Vulnerable Populations) และประกันให้มีการปฏิบัติอย่างยุติธรรมสำหรับทุกคน

คาร์ล ลีเวลลิน (Karl Llewellyn) ได้อธิบาย "ว่ากฎหมายไม่ใช่ชุดของหลักการเชิงนามธรรม แต่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ลีเวลลิน (Llewellyn) เน้นย้ำว่ากฎหมายไม่ได้เป็นเพียงกฎเกณฑ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น แต่ยังมีรูปร่างที่ผู้พิพากษาตีความและนำไปใช้ การตัดสินใจของผู้พิพากษาได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์ส่วนตัว บริบททางสังคม และสถานการณ์เฉพาะของแต่ละกรณี การตัดสินใจทางกฎหมายควรขึ้นอยู่กับรายละเอียดเฉพาะและความแตกต่างของแต่ละกรณี แทนที่จะปฏิบัติตามกฎที่กำหนดไว้ล่วงหน้าอย่างเคร่งครัด ระบบกฎหมายที่ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป" (Höffe, 2018)

จากทั้ง 4 สำนักกฎหมายเป็นการสะท้อนให้เห็นว่ารากฐานของกฎหมายมีเจตนารมณ์ที่จำเพาะเจาะจงที่แตกต่างกันทั้งหลักการ วัตถุประสงค์ วิธีการ เป้าหมาย และผลลัพธ์ทางกฎหมายความแตกต่างกัน แต่การนำหลักกฎหมายไปประยุกต์ใช้กับสังคม ผู้เขียนขอสรุปเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายและสามารถได้อย่างชัดเจนมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสำนักกฎหมายธรรมชาติ สำนักกฎหมายบ้านเมือง สำนักประวัติศาสตร์ทางกฎหมายและสำนักกฎหมายสังคมวิทยา

ด้าน	สำนักกฎหมายธรรมชาติ	สำนักกฎหมายบ้านเมือง	สำนักกฎหมายประวัติศาสตร์	สำนักกฎหมายสังคมวิทยา
หลักการ	เชื่อในสิทธิมนุษยชนและหลักการศีลธรรมที่มีมาโดยธรรมชาติ ซึ่งมีอยู่โดยไม่ขึ้นกับกฎหมายที่ถูกกำหนด	ยึดตามชุดกฎหมายและบทบัญญัติที่ครอบคลุมและประมวลไว้	เน้นความสำคัญของบริบททางประวัติศาสตร์และประเพณีในการพัฒนากฎหมาย	มองว่ากฎหมายเป็นสถาบันทางสังคมที่ต้องปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม
วัตถุประสงค์	เพื่อให้กฎหมายมนุษย์สอดคล้องกับหลักการศีลธรรมที่เป็นสากล	ให้มีกรอบกฎหมายที่ครอบคลุมและควบคุมด้านต่างๆ ของชีวิต	เข้าใจการพัฒนากฎหมายในช่วงเวลาต่างๆ และความสำคัญทางประวัติศาสตร์	ให้กฎหมายตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาของสังคม
วิธีการ	ใช้เหตุผลทางปรัชญาและจริยธรรมในการกำหนดว่ากฎหมายควรเป็นอย่างไร	การตีความและการบังคับใช้บทบัญญัติของกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างเป็นระบบ	ใช้วิธีการวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์เพื่อสืบค้นการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของกฎหมาย	ใช้วิธีการวิจัยเชิงประจักษ์และการวิเคราะห์ทางสังคมวิทยาเพื่อศึกษาผลกระทบของกฎหมายต่อสังคม

ด้าน	สำนักกฎหมาย ธรรมชาติ	สำนักกฎหมาย บ้านเมือง	สำนักกฎหมาย ประวัติศาสตร์	สำนักกฎหมาย สังคมวิทยา
เป้าหมาย	เพื่อให้กฎหมายเป็น ธรรมและสะท้อน ความจริงที่เป็นสากล	เพื่อให้กฎหมายมี ความชัดเจน คาดการณ์ได้ และมี ความสม่ำเสมอ	เพื่อรักษาการ ต่อเนื่องของ ประเพณีกฎหมาย และเข้าใจ แหล่งกำเนิดของ กฎหมาย	สร้างกฎหมายที่ แก้ไขปัญหาสังคม ร่วมสมัยและ ส่งเสริมความ เป็นอยู่ที่ดีของ สังคม
ผลลัพธ์	สร้างกฎหมายที่อิง ตามลำดับชั้นศีลธรรม สูงสุด เน้นความ ยุติธรรมและสิทธิ มนุษยชน	ประมวลกฎหมายที่ ครอบคลุม ความสัมพันธ์ทาง แพ่ง	กฎหมายที่เคารพ และรวมถึง ประเพณีและ วัฒนธรรมทาง ประวัติศาสตร์	กฎหมายที่มีความ ไดนามิกและ สามารถ ตอบสนองต่อ ปัญหาสังคม ปัจจุบัน

การนำหลักกฎหมายมาประยุกต์ใช้กับสังคม

หลักการทางกฎหมายเป็นแนวคิดหรือบรรทัดฐานสร้างความยุติธรรมและเป็นธรรมให้กับสังคม โดยไม่เลือกปฏิบัติจากเชื้อชาติ เพศ ศาสนา หรือคุณลักษณะส่วนบุคคลอื่น ๆ ส่งเสริมให้คนในสังคมได้เกิดความรู้สึกได้รับความคุ้มครองด้วยความยุติธรรม ขณะเดียวกันรักษาสีทึพพื้นฐานของบุคคล เช่น เสรีภาพในการพูด สิทธิในการศึกษา และการคุ้มครองจากอันตราย พร้อมทั้งกฎหมายยังรักษารากฐานมาจากศีลธรรม และจริยธรรมของสังคม สนับสนุนให้ทุกคนกระทำการใดให้สอดคล้องกับค่านิยมของสังคม นอกจากนี้กฎหมายเป็นเครื่องมือแก้ไขข้อขัดแย้งของคนในสังคม ดังนั้นรากฐานกฎหมายทั้ง 4 สำนัก ได้แก่ สำนักกฎหมายธรรมชาติ สำนักกฎหมายบ้านเมือง หรือ สำนักปฏิรฐานนิยมทางกฎหมาย สำนักประวัติศาสตร์กฎหมาย และสำนักสังคมวิทยากฎหมาย ได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้กับสังคม ดังนี้

1. การประยุกต์ใช้สำนักกฎหมายธรรมชาติ โดยเชื่อว่ามนุษย์มีสิทธิและความยุติธรรมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ไม่จำเป็นต้องผ่านการบัญญัติเป็นกฎหมายโดยรัฐ หลักกฎหมายยึดถือว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพ ความเท่าเทียม และความยุติธรรมตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สามารถละเมิดได้ ดังนี้

ประการแรก การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนการนำหลักกฎหมายธรรมชาติมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยสามารถช่วยส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เช่น การไม่ใช้แรงงานเด็ก การไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง หรือการให้สิทธิในการแสดงออกอย่างเสรี

ประการที่สอง การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม การประยุกต์ใช้หลักกฎหมายธรรมชาติเพื่อการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย สามารถช่วยให้เกิดความเป็นธรรมและเท่าเทียมในกระบวนการ

ทางกฎหมาย เช่น การปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจและศาล การสร้างระบบการตรวจสอบและถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพ (จุลกิจ รัตนมาศทิพย์, 2551)

ประการที่สาม การสร้างสังคมที่เท่าเทียมกัน การนำหลักกฎหมายธรรมชาตินำมาใช้ในการสร้างสังคมที่เท่าเทียมกัน สามารถช่วยลดช่องว่างระหว่างชนชั้นและเพิ่มโอกาสให้กับทุกคนในสังคม เช่น การส่งเสริมการศึกษาและการเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพสำหรับทุกคน

ประการที่สี่ ส่งเสริมจริยธรรมและความรับผิดชอบ หลักกฎหมายธรรมชาตินำมาให้ความสำคัญกับจริยธรรมและความรับผิดชอบของบุคคลในสังคม การประยุกต์ใช้หลักนี้สามารถช่วยส่งเสริมการปฏิบัติตามจริยธรรมและความรับผิดชอบในการดำเนินชีวิตประจำวันและการทำงานของบุคคล (ปกป้อง จันวิทย์, 2554)

ดังนั้นการประยุกต์ใช้สำนักกฎหมายทางธรรมชาติช่วยเสริมสร้างความยุติธรรม ความเท่าเทียม และสิทธิมนุษยชนในสังคม การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม การสร้างสังคมที่เท่าเทียมกัน และการส่งเสริมจริยธรรมและความรับผิดชอบของบุคคลจะช่วยให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเป็นธรรมและน่าอยู่มากขึ้น กฎธรรมชาติเป็นรากฐานทางปรัชญาสำหรับการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิมนุษยชนสากล เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (UDHR) (1948) สะท้อนให้เห็นการนำหลักการกฎหมายธรรมชาตินำมาใช้โดยให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ เช่น สิทธิในการมีชีวิต เสรีภาพ และความเสมอภาคโดยเฉพาะรัฐธรรมนูญสมัยทั่วโลกได้รับอิทธิพลจากหลักการของกฎหมายธรรมชาติ ซึ่งฝังรากลึกในเกี่ยวกับความยุติธรรม ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะขบวนการสิทธิพลเมืองในสหรัฐฯ ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดกฎหมายธรรมชาติ โดยผู้นำอย่างมาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ (Martin Luther King Jr.) ได้อ้างถึงแนวคิดที่ว่ากฎหมายที่ไม่ยุติธรรม เช่น กฎหมายการแบ่งแยกเชื้อชาติ เป็นการละเมิดกฎหมายศีลธรรมอย่างร้ายแรง และในแอฟริกาใต้กฎหมายการแบ่งแยกสีผิวในแอฟริกาใต้ได้ถูกมองว่าการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติบังคับใช้ตั้งแต่ปี 1948 จนถึงต้นทศวรรษ 1990 ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้รับการออกแบบ เพื่อให้ชนกลุ่มน้อยผิวขาวได้รับสิทธิพิเศษโดยแลกกับชนกลุ่มใหญ่ผิวดำและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ โดยปฏิเสธสิทธิขั้นพื้นฐานของคนผิวดำรวมถึงเสรีภาพในการเดินทาง การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ การเป็นตัวแทนทางการเมืองและโอกาสทางเศรษฐกิจ กฎหมายดังกล่าวขัดแย้งกับหลักการของสิทธิตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิทธิสากลที่มนุษย์ทุกคนมีอยู่แล้วไม่ว่าจะเชื้อชาติหรือชาติพันธุ์ใดก็ตามการแบ่งแยกสีผิวถูกประณามทั่วโลกถือเป็นการดูหมิ่นศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมของมนุษย์ องค์การสหประชาชาติประกาศให้การแบ่งแยกสีผิวเป็นอาชญากรรมต่อมนุษยชาติ ในปี 1962 ก็ได้กำหนดมาตรการห้ามขายอาวุธให้กับแอฟริกาใต้โดยสมัครใจ ตามมาด้วยการห้ามขายอาวุธโดยบังคับในปี 1977 ขบวนการภาคประชาสังคม เช่น ขบวนการต่อต้านการแบ่งแยกสีผิวทั่วโลก เรียกร้องให้มีการคว่ำบาตรเพื่อกดดันรัฐบาลแอฟริกาใต้ทางเศรษฐกิจและข้อจำกัดทางการค้า ทางวัฒนธรรมและกีฬาทำให้แอฟริกาใต้ถูกแยกออกจากสมาชิกระหว่างประเทศการรวมกันของการประณามจากทั่วโลก แรงกดดันดังกล่าวพร้อมกับการต่อสู้ภายในประเทศนำไปสู่การเจรจายกเลิกแบ่งแยกสีผิวในช่วงต้นทศวรรษ 1990 กฎหมายการแบ่งแยกสีผิวถูกยกเลิก ส่งผลให้แอฟริกาใต้มีการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยครั้งแรกใน

ปี 1994 ซึ่งทำให้เนลสัน แมนเดลา (Nelson Mandela) ขึ้นสู่อำนาจในฐานะประธานาธิบดีผิวสีคนแรกของประเทศนับเป็นชัยชนะครั้งสำคัญด้านสิทธิมนุษยชนและการยอมรับทั่วโลกถึงความสำคัญของการยืนหยัดเพื่อสิทธิตามธรรมชาติของทุกคน (Clark & Worger, 2016)

2. ประยุกต์ใช้สำนักกฎหมายบ้านเมือง หรือ สำนักปฏิธานนิยมทางกฎหมาย (The Positive School of Law) เชื่อว่ากฎหมายถูกบัญญัติขึ้นโดยรัฐหรือหน่วยงานที่มีอำนาจ โดยผ่านกระบวนการทางกฎหมายที่ถูกต้อง ซึ่งมีการบังคับใช้กับบุคคลในสังคมเพื่อให้เกิดระเบียบและความเป็นธรรมในสังคม ดังนี้

ประการแรก การสร้างความยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรม หลักกฎหมายบ้านเมืองมาใช้ในการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมสามารถช่วยให้กระบวนการทางกฎหมายมีความโปร่งใส และเป็นธรรมมากขึ้น เช่น การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องสิทธิของผู้ต้องหา การเพิ่มมาตรการป้องกันการทุจริตในกระบวนการยุติธรรม และการส่งเสริมการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในระบบยุติธรรม

ประการที่สอง การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด เสมอภาคเป็นสิ่งที่จำเป็นในการสร้างความเชื่อถือและความมั่นใจในระบบกฎหมาย เช่น การป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ การบังคับใช้กฎหมายจราจรอย่างเคร่งครัด และการป้องกันอาชญากรรม

ประการที่สาม การพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญ เช่น การปรับปรุงกฎหมายแรงงานให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีและรูปแบบการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไป การออกกฎหมายที่สนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม และการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ทันกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น

ประการที่สี่ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างและปรับปรุงกฎหมายบ้านเมืองเพื่อช่วยให้กฎหมายมีความเป็นธรรมและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม เช่น การเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการออกกฎหมาย การจัดเวทีเสวนาและการสำรวจความคิดเห็น และการให้ข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายที่ถูกต้องและชัดเจน (ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช, 2558)

ดังนั้นการประยุกต์ใช้สำนักกฎหมายบ้านเมือง หรือ ปฏิธานนิยมทางกฎหมายช่วยเสริมสร้างความยุติธรรม ความโปร่งใส และความเสมอภาคในสังคม การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด การพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะช่วยให้สังคมไทยมีความเป็นธรรมและมั่นคงมากขึ้น สำนักกฎหมายบ้านเมือง หรือ ปฏิธานนิยมทางกฎหมายมีความเชื่อว่ากฎหมายคือสิ่งที่ถูกกำหนดขึ้นโดยผู้มีอำนาจ (Law as a Command) เป็นเครื่องมือของผู้ปกครองหรือผู้มีอำนาจทางการเมือง (Sovereign) ซึ่งใช้ควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม กฎหมายมีลักษณะเป็น "คำสั่ง" ที่มาพร้อมกับบทลงโทษ หากไม่ปฏิบัติตาม โดยต้องแยกกฎหมายออกจากศีลธรรม (Separation of Law and Morality) กฎหมายจะถูกมองว่าถูกต้องหรือไม่ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับคุณค่าทางศีลธรรม แต่ขึ้นอยู่กับสิ่งที่กฎหมายดังกล่าวถูกประกาศใช้ตามกระบวนการที่ถูกต้องของสังคมนั้น ๆ นอกจากนี้สำนักนี้ยังเชื่อว่า กฎหมายมีความเป็นวิทยาศาสตร์ (Law as a Science) มีการศึกษาและอธิบายอย่างมีเหตุผล ปราศจากความเชื่อส่วนบุคคล อารมณ์ ความรู้สึก (Kramer, 2003) แต่ยึดตามหลัก

ประมวลกฎหมายที่ได้ถูกสร้างขึ้น กฎหมายจึงถูกตราขึ้นจากแหล่งที่มาที่ได้รับการยอมรับของสังคม เช่น รัฐสภา หรือ ฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งเป็นฝ่ายที่มีอำนาจและมีความน่าเชื่อถือของสังคมนั่นเอง สำนักกฎหมาย บ้านเมือง หรือ ปฏินายมทางกฎหมาย จึงนำไปสู่การนำมาใช้ในปัจจุบันโดยเฉพาะการร่างรัฐธรรมนูญ ดังนี้

1) การจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญที่เป็นกลาง (Constitutional Assembly) ที่เป็นกลาง โดยประกอบด้วยตัวแทนจากทุกภาคส่วนของสังคม เช่น ตัวแทนประชาชน องค์การพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ผู้แทนจากกลุ่มชนกลุ่มน้อย และนักกฎหมาย เพื่อให้รัฐธรรมนูญสะท้อนความคิดเห็นและผลประโยชน์ของทุกฝ่ายในประเทศสมาชิกในสภาร่างรัฐธรรมนูญอาจได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน เพื่อให้กระบวนการมีความชอบธรรมและสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย หรืออาจได้รับการแต่งตั้งผ่านกระบวนการที่โปร่งใสและยุติธรรม

2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านการทำประชามติการลงประชามติ (Referendum) เป็นเครื่องมือสำคัญในระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและรับรองรัฐธรรมนูญนั้น ถือได้ว่าเป็นการสร้างความยอมรับและความชอบธรรมให้กับรัฐธรรมนูญ โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการอภิปรายและแสดงความคิดเห็นต่อร่างรัฐธรรมนูญผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การจัดเวทีสาธารณะ สื่อมวลชน หรือช่องทางออนไลน์

3) การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพื่อให้รัฐธรรมนูญมีความเป็นประชาธิปไตย เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการชุมนุม เสรีภาพสื่อมวลชน และการปกป้องสิทธิเสรีภาพของชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มผู้ด้อยโอกาส นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการปกป้องสิทธิจากการละเมิดโดยรัฐ เพื่อให้ประชาชนเชื่อมั่นว่าชีวิตและทรัพย์สินจะไม่ถูกคุกคาม เช่น รัฐธรรมนูญของแอฟริกาใต้ (1996) มีการบัญญัติสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพไว้อย่างละเอียดในมาตรา "Bill of Rights" ซึ่งครอบคลุมการคุ้มครองสิทธิของทุกกลุ่มในสังคม รวมถึงสิทธิของชนกลุ่มน้อย และสิทธิเสรีภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (Campbell, 2004)

4) การแบ่งแยกอำนาจและกลไกการตรวจสอบ (Separation of Powers) โดยแบ่งอำนาจออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายนิติบัญญัติ (สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา) ฝ่ายบริหาร (รัฐบาล) และฝ่ายตุลาการ (ศาล) แต่ละฝ่ายมีอำนาจตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ (Checks and Balances) เช่น การที่ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐบาลได้ และการที่ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการตีความและตรวจสอบว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญ

5) หลักนิติรัฐ (Rule of Law) ทุกองค์กรต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกันกับประชาชน รัฐธรรมนูญกำหนดให้องค์กรตุลาการที่เป็นอิสระในการตรวจสอบการใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม โดยไม่ถูกแทรกแซงจากอำนาจทางการเมืองหรืออำนาจอื่นใด

ดังนั้นสำนักกฎหมายบ้านเมือง หรือ ปฏินายมทางกฎหมายเน้นการออกกฎหมายที่เป็นทางการได้รับความชอบธรรมจากการที่ผ่านกระบวนการของรัฐ ไม่ใช่จากความดีงามทางศีลธรรม โดยถูกนำมาใช้ใน

ประเทศต่าง ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และไทย โดยมีพื้นฐานมาจากแนวคิดนี้ทั้งสิ้นโดยมีกฎหมายที่ชัดเจนและเป็นลายลักษณ์อักษร รวมไปถึงการตัดสินใจที่ดีความของผู้พิพากษาจะพิจารณายึดตามตัวบทกฎหมายมากกว่าค่านิยมหรือศีลธรรม

3. การประยุกต์ใช้สำนักประวัติศาสตร์ทางกฎหมาย เชื่อว่าวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของกฎหมายตามเวลา โดยมองว่ากฎหมายเป็นผลของกระบวนการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สะสมมาเป็นเวลานาน การเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีตและนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายในปัจจุบัน ดังนี้

ประการแรก การศึกษาและวิเคราะห์ประวัติศาสตร์กฎหมายช่วยให้มีความเข้าใจถึงที่มาและวิวัฒนาการของกฎหมาย เช่น การศึกษาแนวคิดและหลักการกฎหมายที่มีมาก่อนสมัยรัตนโกสินทร์ การพิจารณาถึงการปรับปรุงกฎหมายในยุคต่าง ๆ และการศึกษาเหตุการณ์สำคัญที่มีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงของกฎหมายไทย

ประการที่สอง การเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีตการนำบทเรียนจากประวัติศาสตร์กฎหมายมาใช้ในการปรับปรุงกฎหมายปัจจุบัน จะช่วยลดความเสี่ยงข้อผิดพลาดที่เคยเกิดขึ้นในอดีตและเสริมสร้างกฎหมายที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การวิเคราะห์กรณีศึกษาของกฎหมายที่เคยล้มเหลวในการบังคับใช้และการนำบทเรียนเหล่านั้นมาปรับปรุงกฎหมายปัจจุบัน (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2561)

ประการที่สามการรักษาบรรทัดฐานทางกฎหมายและวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างอัตลักษณ์ของชาติและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม เช่น การส่งเสริมการเรียนรู้และอนุรักษ์กฎหมายโบราณ การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์กฎหมายไทยในมหาวิทยาลัย และการจัดนิทรรศการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายประวัติศาสตร์

ประการที่สี่ การประยุกต์ใช้หลักการจากอดีตสู่ปัจจุบันจะช่วยสร้างความยั่งยืนและความเป็นธรรมในสังคม เช่น การนำหลักการยุติธรรมที่เคยใช้ในอดีตมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน หรือการนำแนวคิดเรื่องความเสมอภาคมาใช้ในการพัฒนากฎหมายใหม่ (ปรีดี เกษมทรัพย์, 2551)

ดังนั้นการประยุกต์ใช้สำนักกฎหมายประวัติศาสตร์ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและการเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีต การศึกษาและวิเคราะห์ประวัติศาสตร์กฎหมาย การเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีต การรักษาบรรทัดฐานทางกฎหมายและวัฒนธรรม และการประยุกต์ใช้หลักการจากอดีตสู่ปัจจุบันจะช่วยให้กฎหมายในปัจจุบันมีความเป็นธรรมและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมมากขึ้น สำนักกฎหมายประวัติศาสตร์ได้ให้ความสำคัญกับจิตวิญญาณของประชาชน ถือได้ว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนากฎหมายเป็นอย่างมาก เนื่องจากอะไรสิ่งใดที่ขัดต่อ “ศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในชาติ” สิ่งนั้นจะไม่ถูกยอมรับ หรือ จะทำให้เกิดการต่อต้านจากประชาชน เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเขียนไว้ในมาตรา 2 ได้บัญญัติว่า “ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” และมาตรา 6 ได้บัญญัติว่า “องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้” ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงคำกล่าวของ ฟรีดริช

คาร์ล ฟอน ซาวิญญี (Friedrich Carl von Savigny) "กฎหมายเติบโตไปพร้อมกับความเข้มแข็งของประชาชน และในที่สุดก็ตายไปเมื่อชาติสูญเสียความเป็นชาติ (Law Grows with The Growth, and Strengthens with The Strength, of The People, and Finally Dies away as The Nation Loses Its Nationality)" สำเนียงประวัติศาสตร์กฎหมายจึงมีรากฐานแนวคิดเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม ประเพณี และขนบธรรมเนียมของประชาชน ตลอดจนประวัติศาสตร์ของชาตินั้น ๆ อะไรที่ขัด หรือ แฝงต่อจิตวิญญาณของชาติสิ่งนั้นจะถูกต่อต้านจากกลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วย เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาติและประชาชนนั่นเอง (Von Glahn & Taulbee, 2015)

กรณีตัวอย่างประเทศเยอรมนีได้ตราประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (Bürgerliches Gesetzbuch : BGB) ขึ้นในปี 1900 ได้นำหลักการที่พัฒนาขึ้นในประวัติศาสตร์มาผสมผสาน ซึ่งสะท้อนถึงประเพณีทางกฎหมายในภูมิภาคและจิตวิญญาณของประชาชน (Volksgeist) ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันได้หลอมรวมประเพณีกฎหมายก่อนการรวมประเทศเข้าด้วยกัน โดยอาศัยกฎหมายโรมัน กฎหมายจารีตประเพณีเยอรมันและกฎหมายทางศาสนจักร นำมาผสมผสานของประวัติศาสตร์ เพื่อประมวลกฎหมายสอดคล้องกับประเพณีทางวัฒนธรรมและกฎหมายของประชาชน แม้ภายหลังจะได้รับการแก้ไขให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แต่ยี่ดรากรากฐานในค่านิยมและประเพณีของสังคมเยอรมัน เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสำนักประวัติศาสตร์กฎหมายได้ปรับเปลี่ยน พัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไปมากกว่าการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกนี้ประเทศไทยก็ได้นำสำนักประวัติศาสตร์ทางกฎหมายมาใช้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้นำสำนักประวัติศาสตร์ทางกฎหมายมาประยุกต์ใช้ใน มาตรา 43 บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

(1) อนุรักษ์ พื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ

(2) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

(3) เข้าชื้อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรือดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชน และได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้นโดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

(4) จัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชน

สิทธิของบุคคลและชุมชนตามวรรคหนึ่ง หมายความว่ารวมถึงสิทธิที่จะร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการดำเนินการดังกล่าวด้วย

4. การประยุกต์ใช้สำนักกฎหมายทางสังคมวิทยา เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายกับสังคม มีรากฐานความคิดว่ากฎหมายไม่ใช่เพียงแค่กฎเกณฑ์ที่กำหนดโดยรัฐเท่านั้น แต่ยังเป็นผลผลิตจาก

ความสัมพันธ์ทางสังคม วัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมวิทยากฎหมายจึงพิจารณาถึงวิธีที่กฎหมายมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์และวิธีที่สังคมมีผลต่อการพัฒนากฎหมาย ดังนี้

ประการแรกการวิเคราะห์ผลกระทบของกฎหมายต่อสังคม เช่น การศึกษาว่ากฎหมายแรงงานมีผลกระทบต่อการทำงานและชีวิตของแรงงานในประเทศไทย หรือการวิเคราะห์ผลกระทบของกฎหมายสิ่งแวดล้อมต่อชุมชนท้องถิ่น

ประการที่สอง การพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและประเพณีของสังคมนั้น ๆ การพัฒนากฎหมายที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยจึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงวัฒนธรรมและประเพณีที่มีอยู่ เช่น การออกกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของชนเผ่าพื้นเมือง หรือการพัฒนากฎหมายที่ส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศในสังคมไทย (วิชา มหาคุณ, 2557)

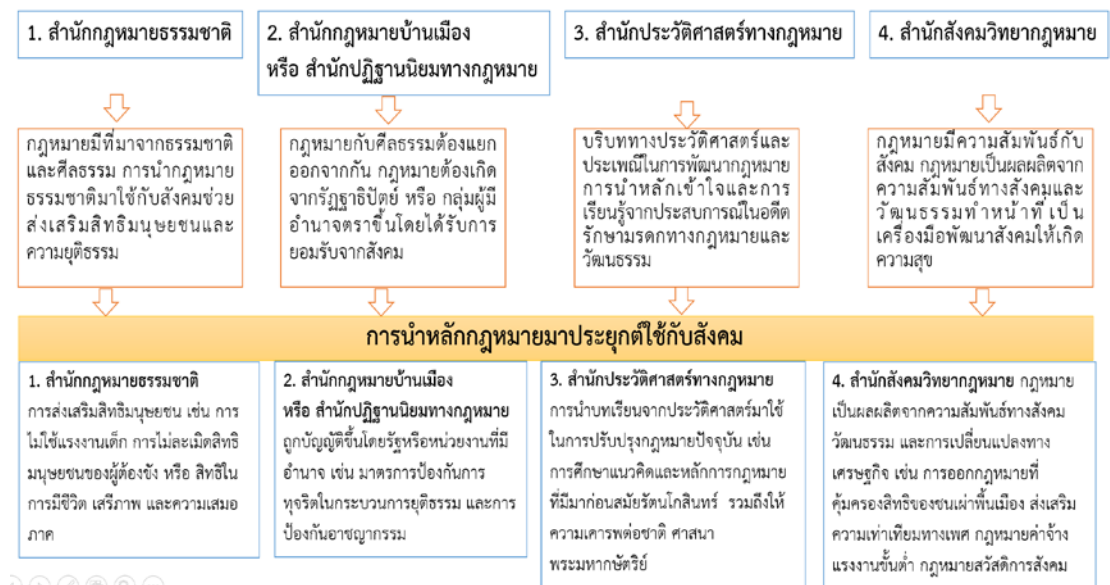
ประการที่สาม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการออกกฎหมาย จะช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการออกกฎหมาย การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมายจะช่วยให้กฎหมายที่ออกมามีความเป็นธรรมและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมมากขึ้น เช่น การจัดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หรือการใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎหมายใหม่

ประการที่สี่ การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำเหล่านั้นได้ เช่น การออกกฎหมายที่สนับสนุนการเข้าถึงการศึกษาและการแพทย์สำหรับทุกคน การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระจายรายได้ หรือการออกกฎหมายที่ป้องกันการเลือกปฏิบัติ (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2560)

ดังนั้นการประยุกต์ใช้สำนักกฎหมายสังคมวิทยากับสังคมจะช่วยสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม การวิเคราะห์ผลกระทบของกฎหมายต่อสังคม การพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและประเพณี การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการออกกฎหมาย และการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม จะช่วยให้กฎหมายในปัจจุบันมีความเป็นธรรมและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมมากขึ้น หลักการของวิศวกรรมสังคม (Social Engineering) ของรอสโค ปาวนด์ (Roscoe Pound) มองว่ากฎหมายในฐานะเครื่องมือพัฒนาสังคม ทำหน้าที่ถ่วงดุลผลประโยชน์ที่เป็นสาเหตุให้เกิดความขัดแย้งกันนั้น 3 ประการ 1) ผลประโยชน์ส่วนบุคคล ได้แก่ สิทธิส่วนบุคคล ทรัพย์สิน เสรีภาพ และความเป็นอยู่ที่ดี 2) ผลประโยชน์สาธารณะ ได้แก่ ความต้องการของรัฐหรือชุมชน เช่น ความมั่นคงแห่งชาติ หรือสาธารณสุข 3) ผลประโยชน์ทางสังคม ค่านิยมของสังคมส่วนรวม เช่น ความเป็นระเบียบ ศีลธรรมและการปกป้องสิ่งแวดล้อม บทบาทของกฎหมายทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและสร้างสมดุลให้กับผลประโยชน์อย่างลงตัว เพื่อให้ผลประโยชน์ของกลุ่มหรือบุคคลใดเกิดความสมดุล รอสโค ปาวนด์ (Roscoe Pound) ได้มองว่ากฎหมายควรพัฒนาไปพร้อมกับเปลี่ยนแปลงของสังคม ระบบกฎหมายต้องยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวให้เข้ากับความเป็นจริงทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมใหม่ ๆ ได้ เมื่อเทคโนโลยีมีความก้าวหน้าจำเป็นต้องมีกฎหมายกฎหมายใหม่ ๆ (Pound, 2017) ที่ทำหน้าที่ควบคุมความปลอดภัยในโลกสมัยใหม่ เช่น

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไข ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 กฎหมายจึงเป็นเครื่องมือพัฒนาสังคมให้เกิดความสุข พร้อมทั้งดำเนินนโยบายทางสังคมที่ปรับปรุงคุณภาพชีวิต พระราชบัญญัติอาภาศสะอาต รวมถึงการส่งเสริมความเท่าเทียมกัน การพัฒนาการศึกษา

รากฐานทางสังคมของระบบกฎหมาย หรือ นิติปรัชญา (Legal Philosophy)

ภาพที่ 1 รากฐานทางสังคมของระบบกฎหมาย: เส้นทางจากประเพณีสู่กฎหมาย

สรุป

วิวัฒนาการของกฎหมายจากประเพณีดั้งเดิมไปจนถึงการประมวลกฎหมายสมัยใหม่ โดยมุ่งเน้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างสังคมและกฎหมาย ปรัชญากฎหมายแบ่งออกเป็นสำนักคิดต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการก่อเกิดของกฎหมาย สำนักกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law School) มีรากฐานจากความเชื่อว่ากฎหมายมีที่มาจากธรรมชาติและศีลธรรม การนำกฎหมายธรรมชาติมาใช้กับสังคมช่วยส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและความยุติธรรม การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม การสร้างสังคมที่เท่าเทียม และส่งเสริมจริยธรรมและความรับผิดชอบของบุคคลในสังคม ขณะเดียวกันสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Positive School of Law) หรือ ปฏิฐานนิยมทางกฎหมาย ถือว่ากฎหมายกับศีลธรรมต้องแยกออกจากกัน กฎหมายเกิดจากรัฐอธิปัตย์ หรือ กลุ่มผู้มีอำนาจตราขึ้นและได้รับการยอมรับจากสังคม เพื่อทำหน้าที่ช่วยสร้างความยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรม บังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด พัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการออก สำนักประวัติศาสตร์ทางกฎหมาย (Historical School of Law) ให้ความสำคัญของบริบททางประวัติศาสตร์และประเพณีในการพัฒนากฎหมาย การนำหลักเข้าใจและการเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีต รักษาบรรทัดทางกฎหมายและวัฒนธรรม และประยุกต์ใช้หลักการจาก

อดีตสู่ปัจจุบันเพื่อสร้างความยั่งยืนและความเป็นธรรมในสังคม และสำนักกฎหมายสังคมวิทยา (Sociology School of Law) มุ่งเน้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายกับสังคม กฎหมายเป็นผลผลิตจากความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม การประยุกต์ใช้สำนักนี้ช่วยสร้างความเป็นธรรม พัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและสร้างกฎหมายที่ตอบสนองต่อปัญหาสังคม ดังนั้นการประยุกต์ใช้หลักกฎหมายต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมช่วยเสริมสร้างความยุติธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ และส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในสังคม กฎหมายไม่เพียงแต่เป็นกฎที่บังคับใช้ แต่ยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคมและสร้างความมั่นคง

เอกสารอ้างอิง

- จรัญ โฆษณานันท์. (2550). **นิติปรัชญาแนววิพากษ์**. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- จุลกิจ รัตนมาศทิพย์. (2551). **ฎีกามหาชน เล่ม 1 วาทกรรมว่าด้วยสังคม กฎหมายและความยุติธรรมในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: หอ แอนด์ เล้ง พับลิชชิง.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2560). **หลักกฎหมายมหาชน หลักนิติธรรม/นิติรัฐ**. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- ปกป้อง จันวิทย์. (2554). **การวิเคราะห์กฎหมายด้วยหลักเศรษฐศาสตร์ : แนวคิดและวรรณกรรมปริทัศน์**. รายงานการวิจัยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช. (2558). ความหมายและองค์ประกอบของหลักนิติธรรม.**วารสารสถาบันพระปกเกล้า**. 13(3), 3–28.
- ปรีดี เกษมทรัพย์.(2551). **นิติปรัชญา**. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2561). **ประวัติศาสตร์ความคิดนิติปรัชญา**. กรุงเทพฯ : อานกฎหมาย.
- วิชา มหาคุณ. (2557). **การใช้เหตุผลในทางกฎหมาย**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมยศ เชื้อไทย. (2562). **นิติปรัชญาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สิทธิกร ศักดิ์แสง และ อภิรดี กิตติสิทธิ. (2562). แนวคิดว่าด้วยกฎหมายที่เป็นเครื่องมือของรัฐควบคุมคนในสังคม : มุมมองเชิงลบและเชิงบวก.**วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น**. 3(1), 21–49.
- Acharya, S. (2019). Historical School vs. Socialist School of Jurisprudence. **Socialist School of Jurisprudence**. 2, 2019.
- Alder, J., Haley, M., Hough, B., & Mullender, R. (2002). **General principles of constitutional and administrative law**. Basingstoke and New York: Palgrave Macmillan.
- Bulygin, E. (2015). **Essays in legal philosophy**. Oxford University Press, USA.
- Cairns, H. (2019). **Legal philosophy from Plato to Hegel**. JHU Press.
- Campbell, T. (2004). **Prescriptive legal positivism: law, rights and democracy**. Psychology Press.

- Clark, N. L., & Worger, W. H. (2016). **South Africa: The rise and fall of apartheid**. Routledge.
- Cohen, M. R., & Cohen, F. S. (2002). **Readings in jurisprudence and legal philosophy (Vol. 1)**. Beard Books.
- d'Entrevies, A. P. (2017). **Natural law: An introduction to legal philosophy**. Routledge.
- Ehrlich, E., & Ziegert, K. A. (2017). **Fundamental principles of the sociology of law**. Routledge.
- Forić, S. (2014). Sociology of law and the problem of normative closing the discourse. **Sociološki diskurs**. 4(7), 49–65.
- Hall, J. (2010). **General principles of criminal law**. The Lawbook Exchange, Ltd..
- Hart, H. L. A., & Green, L. (2012). **The concept of law**. oxford university press.
- Höffe, O. (2018). **Political justice: foundations for a critical philosophy of law and the state**. John Wiley & Sons.
- Kelsen, H. (2012). **Essays in legal and moral philosophy (Vol. 57)**. Springer Science & Business Media.
- Kramer, M. H. (2003). **In defense of legal positivism: law without trimmings**. Oxford University Press, USA.
- Longchamps de Brier, F. (2022). The Historical Lawyer and the Goals of Legal Education. **Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu**. 72(3), 777–797.
- Luhmann, N. (2013). **A sociological theory of law**. Routledge.
- Marmor, A. (2001). **Positive law and objective values**. Oxford University Press.
- Marotta, S. (2022). Law and justice in the society of economic inequality. **Oñati Socio–Legal Series**. 12(6), 1547–1568.
- Muljadi, A. R. (2020). Analysis of The Effect Of Legal Sociology With Law Located In Society. **International Journal of Research–GRANTHAALAYAH**, 7, 138–45.
- Murphy, J. B. (2012). **Positive Divine Law in Austin**. In **The Legacy of John Austin's Jurisprudence (pp. 169–183)**. Dordrecht: Springer Netherlands.
- Murphy, J. G. (2018). **Philosophy of law: An introduction to jurisprudence**. Routledge.
- Pound, R. (2017). **Social control through law**. Routledge.
- Riyadi, B. S. (2017). Sociology of law: An agrarian dispute settlement. **International Journal of Law**. 3(3), 52–58.
- Spencer, A. B. (2012). The law school critique in historical perspective. **Wash. & Lee L. Rev.**, 69, 1949.

- Tebbit, M. (2017). **Philosophy of law: An introduction**. Routledge.
- Thornhill, C. (2018). **The sociology of law and the global transformation of democracy**.
Cambridge University Press.
- von Bernstorff, J., & Mayer, M. (2023). The Historical School and German International Legal Thought in the 19th Century. **Journal of the History of International Law/Revue d'histoire du droit international**. 25(3), 311–353.
- Von Glahn, G., & Taulbee, J. L. (2015). **Law among nations: an introduction to public international law**. Routledge.
- Wacks, R. (2014). **Philosophy of law: a very short introduction (Vol. 147)**. Oxford University Press, USA.
- Wacks, R. (2014). **Philosophy of law: a very short introduction (Vol. 147)**. Oxford University Press, USA.
- Winroth, H. A. (2022). **Law Schools and Legal Education**.
- Wolfe, C. (2006). **Natural law liberalism**. Cambridge University Press.